

Rasmus Fleischer

I hästkons mitt

Ur *Flamman* 11/12 2024

Det nationalistiska och invandrarfientliga BSW, *Bündnis Sahra Wagenknecht*, som bröt sig ur vänsterpartiet *die Linke* och grundades i januari 2024, har haft stora framgångar i östra Tyskland, men det är tveksamt om man kan kalla det för ett vänsterparti. Denna artikel tittar närmare på vad BSW står för. Se även lästipsen efter artikeln.

Sahra Wagenknecht, som samlar missnöjesröster i forna Östtyskland, beskrivs ofta som vänsterradikal. Men hennes marknadsliberala elitkritik hör snarast hemma i mittfåran.

Utkantstyskland får man lov att kalla det, trakten som min farfar kom från. Erzgebirge, den bergskedja som bokstavligen bildar Tysklands yttre kant mot Tjeckien, är inte bara en geografisk och ekonomisk utkant. Numera förknippas regionen även – i likhet med många andra av Europas utkanter – med så kallad ytterkantspolitik.

Inte nog med att chockerande många östtyskar röstar på högerextrema Alternativ för Tyskland (AfD), i Erzgebirge omkring 40 procent; för ett år sedan tillkom även den före detta vänsterpolitikern Sahra Wagenknechts nystartade parti, Bündnis Sahra Wagenknecht (BSW), som snabbt vunnit mark och nu är vågmästare i flera östtyska delstater.

Varje gång hennes namn dyker upp så vandrar mina tankar till Erzgebirge, de tyska Malmbergen. Visserligen växte hon upp i universitetsstaden Jena, en timmes bilfärd åt nordväst. Min farfar kom däremot från den tyska utkant som så här års mest förknippas med julpyramider: ett traditionellt trähandverk som uppskattas i hela Tyskland och även var ett av få tyska inslag i min egen uppväxt.

Framför allt tänker jag på min syssling – vi kan kalla honom Jan – och den politiska radikaliserings som han för tio år sedan började uppvisa genom en lång serie mejl, adresserade till hela släkten.

Redan då var det oklart i vilken riktning han radikaliserades: vänster, höger – eller kanske mitten? Genomgående var avskyn mot etablissemangen, mot nyliberalismen och mot USA:s roll som världspolis. Desto mer entusiastiskt hänvisade Jan till Sahra Wagenknecht. Snart fylldes mejlen med tirader om varför Europas räddning heter Vladimir Putin.

Jag påstår inte att min syssling är en representativ för BSW-väljarna, om han ens är det i dag. Kanske har han gått vidare till AfD. Men Erzgebirge, denna sydösttyska avfolkningsbygd, illustrerar effektivt den pågående ommöbleringen av Tysklands politiska landskap.

Ytterkantspartierna är på frammarsch! Så har det låtit i den svenska rapporteringen om årets Europa- och delstatsval i Tyskland. Valresultat har illustrerats med färglagda kartor där nästan hela det forna Östtyskland framträder som en enda stor utkant; en härd av extremism i Europas mitt.

De enda undantagen utgörs av ett fåtal större städer, som Berlin – men även där framträder ett liknande mönster. Ute i huvudstadens östra betongförorter har numera AfD blivit största parti. Treptow, Marzahn, Lichtenberg: ännu för tio år sedan lyste dessa valkretsar rött då majoriteten röstade på antingen sossarna eller vänstern. Två partier som nu båda fått se sig omsprungna av Bündnis Sahra Wagenknecht i stora delar av Östtyskland, inklusive delstaterna Sachsen och Thüringen. Men överallt där BSW går bra, går det ännu bättre för

AfD, samtidigt som AfD sakta men säkert tas över av den falang som öppet sympatiserar med nazismen.

Två ytterkantpartier, helt i enlighet med den mittenlogik som säger att politik är en tvåkantig sak. En högerkant och en vänsterkant, böjda som en hästsko. För såväl AfD som BSW är i skiftande grad kulturkonservativa, invandringsmotståndare och så kallade *Putinversteher* – de ställer sig alltså förstående eller rentav positiva till Putins Ryssland. Av dessa positioner är det i dag bara den sistnämnda som framstår som en extrem avvikelse från den politiska mitten, sett ur ett västeuropeiskt perspektiv.

Om det ena ytterkantpartiet är högerextremt, måste det andra vara vänsterextremt. Ett sådant resonemang tycks bilda utgångspunkt för nyhetsrapporteringen, inte i Tyskland men väl i länder som Sverige. Undantag finns, som de mer djuplodande texter som nyligen publicerades av DN:s korrespondent Anna-Lena Laurén och Aftonbladets kulturredaktör Karin Pettersson. Båda texterna skildrade BSW som ett vänsterparti, men inte som radikalt vänster.

Likväl rubriksatte tidningarna, utan grund, texterna med ord som ”vänsterradikaler” och ”extremvänstern”. Sådana rubriker bidrar till den politiska landskapsmålning där BSW positioneras till vänster om det nu halvt uttraderade vänsterpartiet Die Linke.

Också bland svenska vänstersympatisörer, missnöjda med att Vänsterpartiet glidit för långt mot mitten, finns nu somliga som vill se Sahra Wagenknecht som vägvisare för en ny typ av vänsterpopulism. Ett exempel är Parabols chefredaktör Kajsa Ekis Ekman, som i [en intervju](#) med det nystartade partiet Solidaritet föreslog att de skulle inspireras av den tyska politikern.

Men om man ser till det politiska innehållet – bortom den tvåkantiga mallen – så framstår BSW mindre som en ytterlighet och mer som ett mittenparti.

Sedan BSW först presenterade sitt program, för ett drygt år sedan, har den ekonomiska politiken stått i centrum. Från ett vänsterextremt eller vänsterpopulistiskt parti hade man rimligen kunnat vänta sig krav på socialisering, arbetstidsförkortning eller radikal omfördelningspolitik. Men efter sådant får man leta förgäves hos BSW. Inte heller vill partiet formulera sin politik i klasstermer. Det centrala begreppet lyder i stället *Mittelstand*. Detta slås fast redan i partiprogrammets första mening: ”Ännu har vårt land en solid industri och ett framgångsrikt, innovativt Mittelstand.”

Ordet är inte helt lätt att översätta, men är ungefär det mest mittenpolitiska som tyska språket kan erbjuda. Det uppkom i det gamla ståndssamhället som beteckning på ”det mellersta ståndet”, alltså medelklassen eller borgerskapet. Först under 2000-talet har ordets betydelse förskjutits till att inte beteckna en samhällsklass, utan en viss typ av företag. Inte storföretagen, inte heller småföretagen, utan de i diffus mening medelstora – industrier som går i arv inom en ägarfamilj, utan att förlita sig på utländska investerare. Inom tysk fackföreningsrörelse är Mittelstand-företagen kända för att ofta motsätta sig facklig organisering. Det är dessa företags intressen som plakatmässigt ställs i centrum för BSW:s ekonomiska politik.

Lästips

Gerd Viegel: [Ett årtionde av radikalisering på högerkanten](#) Om det högerpopulistiska partiet ”Alternative für Deutschland” [AfD] (februari 2023)

Amann, Beyer, Feldenkirchen, Latsch m fl: [Farliga förbindelser för den nya fredsrörelsen i Tyskland](#) (februari 2023)

Carsten Braband och Maria Candelas: [Efter splittringen i Die Linke: Vart bär det hän?](#).
Utbrytarna (BSW) har valt en populistisk, nationalistisk inriktning (februari 2024)

Heinz Bierbaum och Ines Schwerdtner: [Vattendelare för Die Linke](#). Splittringen av Die Linke,
då populisten Sahra Wagenknecht bröt sig ur ställer Die Linke inför svåra problem.
(februari 2024)

Thomas Wieder: [”Helt annan politisk kultur i det forna DDR drygt trettio år efter återföreningen”](#). I delstatsvalen i östra Tyskland fick högerextrema AfD och det nybildade
invandrarfientliga partiet BSW stark ställning. Varför? (september 2024)

Svenska Wikipedia om BSW: [Bündnis Sahra Wagenknecht](#)